

še le vladajoči liberalizem jih je vzbudil, da so spoznali veliko nevarnost za kat. cerkev od one strani, ki je najprej Slovane „k zidu pritiskala“, potem pa kat. cerkvi roge pokazala.

Strastna zatelebanost v nemštvo, hlapčevska udanost proti ponemčevalnim vladam zakrivila je slabljenje federalistične stranke ter pripomogla, da je nemško-liberalna stranka prišla do oblasti, s katero zdaj ravno tako kat. cerkev duši kakor že iz začetka Čeha in Slovence v narodnem oziru. Nemškutarstvo, to je: bôžanje, pestovanje in zagovarjanje nemštva napravilo je iz katoliške cerkve naklo, na katero maha kladvo nemškega liberalizma!

In kako je nemški ljubljenec vrh vseh njemu skazanih dobrot tako nehvaležen, tako prevzeten postal? Nemštvo navdano je protestantovstva, ki ga širijo protestantovski ali luteranstva navdani profesorji visocih šol. Verem, katolišk mož kot profesor na vseučilišču in tudi na nemški gimnaziji je — bela vrana. — Protestantovstvo, ne imajoče cerkvenega glavarja, se opira in tudi opirati mora, ako noče razpasti, na državo, na vladarja, ki je luteranom škof in papež ob enem. Dobrikajé se posvêtnim vladarjem postavili so luterani ravnilo: „Čigar je dežela, njemu pripada tudi vera“, in to je uzrok, da ima vladar in nja vlada popolno oblast nad protestantovsko versko družbo.

V takem duhu vzrejeni so na visokih šolah — ne izvzemši tudi dra. Razlaga — juristi in advokati, ki v državnem zboru zvonec nosijo. Če še pomislimo značaj Nemcev, katerim vladó željnost v vseh kosteh tiči, ki svobodo le zá-se imajo ter si — po besedah Palackijevih — tudi najbolj omikani Nemeec prav težko z glave zbijé misel, da ne bi Nemcem gospostvo, Slovanom pa sužnjost odsojena bila, — če vse to premislimo, se pač čuditi ni, da nemška stranka, imajoča oblast v rokah, ne trpi v državi svobodne kat. cerkve, marveč jo vklepa v vladine sponse. Čuditi se je le, da se je ta stranka celó od cerkvene strani na vso moč podperala! Podpiranje nemške stranke v Avstriji zove se nemškutarstvo, in toraj je nemškutarstva britki sad: tlačenje kat. cerkve!

## Gospodarske stvari.

### Govedoreja.

(Spisal J. Cizelj, učit.)

Po poljedelstvu kmetovalec prideljuje sebi, svojim in še mnogo drugim živeža, kterega je tolikanj obilneje, tim lepše ima oskrbljeno polje na svojem posestvu. — Obdelovanje polja tirja ne le mnogo truda, temuč tudi primernih moči; kajti človeška moč in roka ne more vsemu kaj, zatoraj nam mora pomagati živina, katero si doma izredimo. — Tek časa pa zadostno kmeta učí,

da pridobitek od zemljišnih pridelkov ne zado-  
stuje sedanjim visokim tirjatvam, ko so davki vi-  
soki in delo če dalje dražje. Silna bremena no-  
siti je v resnici dandenes velika težava — in  
umni gospodar si gotovo marljivo prizadeva proti-  
težja poiskati, katero bi mu stanje le nekoliko po-  
lajšalo. Njemu v sedanjih časih ni druga sveto-  
vati kot varčnost pri vsakem, bodi si katerem  
koli početju in opravi. Ali težko je ljudem sve-  
tovati, ki niso navajeni povsod pri domačiji in  
kmetijstvu oči imeti, ter le preradi — „tri vogle  
držeči“ — vse prepuščajo; sami pa tako rekoč  
po sejmiš barantajo. — Pri takih gospodarjih,  
kterih danas okrogli svet premnogo nosi, gos-  
podarstvo strašno peša, ker ženka z nezanesljivimi,  
površno delajočimi pôsli zaželenega reda pri opravi-  
lih vzdrževati ne more; — pri takih gospodar-  
stvih začne brž pomanjkovati na vseh straneh,  
dokler ne pride sledajič vse na boben.

Pa skusimo piliti, morebiti se tu alj tam  
vendar kateri slovenskih gospodarjev slabe navade  
zavé, ter prepriča, da v trdih časih, kakoršni so  
sedanji, le varčnost, pridnost inumno de-  
lovanje velja in kmetu stanje polajša. — Go-  
tovo se ne motim, ako gospodarjem naravnost  
povem, da bi dandenes marsikteri ložje sbajal,  
ako bi se le eden pregrešek odstranil in bi  
se le eden oddelek gospodarstva nekoliko zboljšal  
— in ta je: govedoreja.

Če te k zboljšanju tega oddelka nič druga  
ne miče, naj te vzbuja lepa živina tvojeja seseda,  
naj te vzbujajo odlična priznanja, premije i. t. d.,  
ktere kmetijske družbe gospodarjem podeljujejo,  
ki ne spreminjajo v letu 10krat svoja goveda;  
kteri so si junce, vole, krave sami izredili. Bla-  
govolite toraj dragi kmetje, preudariti moje misli,  
ki sem jih v tri dele razdelil: hlev, — izreja  
in reja, — barantija — sejmi.

### I. Hlev.

Hlev ni kraj, kjer se samo gnoj nareja, te-  
muč kraj živini za prebivališče namenjen.  
Od njegove znotranje in zunanje naredbe je vsik-  
dar odvisen plen goved. Vzemimo na primer člo-  
veka, kateri najboljša in najtečnejša jedila vživa,  
za razne letne čase primerna oblačila nosi, pri  
vsem tem pa v mokri, temni in nezračni stanici  
biva. Ta nema one krepke telesne zrelosti, ti-  
stega živega, veselega obraza kakor človek, ki  
stanuje v suhem, svetlem in čisto zračnem hramu,  
naj si ravno manj tečne hrane ima. — Ravno  
taka je zastran živinskega hleva. Veliko, ve-  
liko je v tem oziru po naših vaséh popraviti in  
prenarediti! — Alj ni dovolj žalostno, ako pred  
hlevnim pragom — naj si je suho ali mokro vreme  
— toliko nesnage in blata leži, da ti noga do  
kolena v blato zabrede, in živina vsa onesnažena  
in blatna z vode v hlev hodi in v blatu do tiste  
ure čakati mora, da jo zopet iz verižice na vodo  
spustiš! Od dneva do dneva se blato po nogah

in med parklji poprijemlje in zastareva. — Povej mi: ali zamore pod tako kožo zdravo meso in zdrava krv biti?! Ali se je pri taki neprestani nesnagi čuditi, da živina boleha in se klavrno drži? Ako bi ubogo živinče imelo pripravnih udov za to, bi se samo rajši snažilo kakor pa v blatu in smradu leta dni stalo; ker pa rok za to nema, mora nehoté trpeti! — Kako tej napaki in vnemarnosti v okom priti, ni težko pogoditi. Prvo je, da ni gnojna jama tikoma pred vratmi v hlev, marveč nekoliko dalje od podstrešja; drugo je, da se gnojnica po žlebovih iz hleva v jamo napelje, pred hlevom pa tla s peskom vdelaajo ali se tlak (flašter) napravi, da so tla vedno suha; tretjič pa treba pridno štrigelj rabiti. (Dalje prihodnjič.)

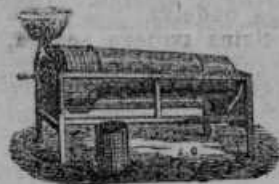
### Kmetijski stroji,

njih dejanska korist in poraba.

#### VI.

#### Žitne čistilnice (trieurs) od Pernollet-a v Parizu.

Pr eden se žito na prodaj ponudi ali vseje, se mora lepo očistiti. Tudi za to delo se je več strojev iznašlo alj izumilo, kateri pa se niso mogli prav udomačiti v kmetijstvu, ker so ali predragi bili ali pa preveč zamotani. Vse drugo je pri žitni čistilnici Pernollet-ovi v Parizu, ktera med vsemi najboljše dela in žito popolnoma čisti, je pa tudi prav preprosto napravljena in tako nizke cene, da si jo vsak premožniši kmet lahko oskrbi. Naj si je ktero koli žito in še tako smetljivo, ga čistilnica vsake smeti, bodi si kókalj, grašica ali ktera druga, popolnoma očedi. Stroj je tako ročen, da ga lahko otrok ves dan obrača. Sčisti se ž njim v 1 uri 5 vaganov žita.



Firma: Clayton in Shuttlewort — imajoča zálogo v Mariboru, graškem predmestji štev. 91, je edina zastopnica po Avstrijsko Ogerskem, pri kterej se Pernollet-ova čistilnica dobiva in scer loco Maribor za 136 gld.

V prostorijah te záloge, ki ima najboljših kmetijskih strojev in orodij vsake vrste, se bodo odslej naprej vsako saboto od 8—12 ure stroji poskušali. Kdor se toraj prepričati hoče, kaj da vsaka mašina premore in kako da se ž njo dela, naj prinese ali pripelje seboj žita za mlat in čiščenje.

Kdaj bolj kaže seno kositi: preden travno seme dozori ali potem ko je dozorelo?

Navadno kmetovalci začnejo seno kositi takrat, ko je travno seme dozorelo in pravijo, da se mora dotle s kositvijo čakati, da zrelo seme izpade in se za drugo leto trava zaseje. Ali ta

namen se po takem potu ne doseže in na drugi strani si kmetovalci sami sebi veliko škodo napravljajo. Prvi namen se ne doseže, ker izpadlo seme med gosto travo ne more vspešno kaliti in poganjati, marveč se pozneje med višjo, že starejšo travo zaduši in pogine, če je kaliti začelo. Napravi se pa velika škoda na drugi strani. Ako namreč seme v travi dozori, postane senó bolj pusto, suho in najboljši del redivnih moči, katerih trava v dozorjenje semena potrebuje, izgubi in je tako bolj slami, kakor tečni travi podobno. O ti resnici se vsakdo lahko na žitni slami prepriča. Dokler namreč žito, posebno rž, ktera se sem ter tje, posebno po Koroškem kot „fura“, to je frišna klaja živini z dobrim vspehom poklada, še ni začelo cvesti in seme zoreti, je res prav tečna hrana živini. Po dozorjenju semena je pa bilje le suhoparna slama.

Da se na travniku nova trava zaredi, se naj travno seme jeseni po travniku zaseje, ki potem spomladi s koreninsko travo vred kali in vzraste. Če pa kdo misli, da senó s tem, ako seme v njem ostane, bolj izdatno in redivno postane, češ, da živina s travo vred tudi seme povžije, se moti, ker je seme težko prebavljivo in večidel neprekubano od živine gre. Če toraj vprašaš, kdaj da se naj seno kosi, je pravi odgovor ta, da takrat, ko je trava v najlepšem cvetu. Takrat so redivne moči po celi travi v stebalu in listju najbolj razdeljene in seno najbolj tečno.

#### Gospodarska poročila.

Sirarske združbe. Na Kranjskem v Bohinju so se že lansko leto po marljivem prizadevanju gospoda Janeza Méšarja, fajmeštra v Bohinski Bistrici, tri sirarske združbe napravile v ta namen, da z združenimi močmi dober in tečen sir na veliko izdelujejo in nja razprodajo pospešujejo. Potem izgledu so se ravnokar tudi na Koroškem tri sirarske združbe ustanovile; ki bodo to polletje marljivo delale. Tudi na Spodnjem Avstrijskem v Mofrici se je taka združba napravila. Le Štajerska, toliko pripravna za izdelovanje sira, še nima dozdej nobene take ustanovitve. —

Popotni poduk v poljedelstvu in živinoreji. Tudi za tekoče leto je ministerstvo kmetijstva štajerski kmetijski družbi dalo na razpolaganje 1600 gld. za popotni poduk o poljedelstvu in živinoreji. Da bi ta poduk le tudi slovenskim kmetom, ki nemškega jezika ali niso zmožni ali vsaj toliko ne, da bi nemške poduke z vspehom razumeli, kaj v hasek bil! Kmetško ljudstvo je poduka potrebno, pa tudi željno; ali v nerazumljivem jeziku mu je brez koristi. Kje najde zanemarjeno, zapuščeno ljudstvo zvedenih domoljubov, da v roke vzamejo ustanov-



ljenje posebne kmetijske družbe za slovensko Štajersko?

Dražba goveje živine za pleme. Meseca oktobra se bodo sopen v Gradcu, Mariboru in Celju goveda za pleme po dražbi prodajala, in sicer goveda treh deželnih plemen, t. j. muricodolskega, pomurskega (Murboden-Rasse) in marijinodvorskega. Kmetje, ki se želé te dražbe udeležiti, se morajo najpozneje do 1. sept. t. l. pri centralnem odboru v Gradcu oglasiti in 10 gl. za oglasilni list položiti, da se potem smejo dražbe udeležiti. Na poznejše oglase se ne bode ozirjal. S tem se pa tudi oni živinorejci, ki imajo za pleme priležnih mladih bikov in junčkov čiste krvi, vabijo, naj to centralnemu odboru o pravem času na znanje dajo, ako jih hočejo oddati.

Prešiči za pleme. Tudi letos se bode nekoliko plemenskih prešičev suffolk — in berkširskega plemena za pleme razdelilo. Tisti kmetovalci, ki želé takih prešičev si omisliti, naj to centralnemu odboru v Gradcu naznanijo in za vsakega prešiča 10 gl. pošljejo, da se jim more potem postreči.

## Dopisi.

Iz Lembaha 30. jun. (Bralno društvo.) Včeraj se je pričelo s streljanjem možnarjev naše bralno društvo v hiši čč. benediktincev ob potoku, ktero so brezplačno prepustili temu namenu, dokler se ne posreči v vesi pridobiti stanovanja. Udeležilo se je precejšnje število srenjčanov, ter je pristopilo do sedaj blizo 30 odličnih posestnikov. — Č. g. župnik Lovro Hrg so kot začasni prvosednik prebrali in razložili pravila in med drugim tudi izrekli resnico, kterej prav iz sreca pritrdimo, da daje namreč društvo dušnemu pastirju najlepšo priliko, pogovarjati se s farani o stvareh, ki v cerkev ne grejo, pa so vendar dan današnji gospodarjem in državljanom tako silno potrebne in koristne.

Potem se je volil odbor 5 udov in 2 namestnikov, ki bodo odslej društvo lepo ravnali. Gospod z Maribora je s končno besedo navduševal poslušalce, katerih število je bilo močno naraslo, da se udeležijo društva, ki bode na podlagi sv. vere poganjalo se za vsestransko omiko ljudstva, pa tudi s primernimi veselnicami skušalo osrčevati uboge kmetovalce in obrtnike, ki nimajo dan današnji druga na svetu kakor skrbi, trud in žalost, posebno letos, ko uima vse pokončava, kar so pridne roke z velikim trudom in božjo pomočjo obdelale in pripravile. Med govori in volitvijo po listkih so nekteri dijaki in lempaški rojaki z gospodoma učiteljema čedno prepevali. — Naj slednjič še povemo, da nas je silno razveselila lepa edinost in vnetost za

dobro stvar, ki tukaj med čč. gg. duhovnoma in učiteljema vlada. Ako bodo, česar ni dvomiti, vsi skupaj sodelovali pri poduku, bode društvo veselo napredovalo. Kako tolažljivo in za dobro stvar koristno je, ako šteje fara le 30 modrih, v vseh potrebnih stvareh podučenih in značajnih možev! Ti bodo potem zdrave pojmove med sosedi širili in tako se srenje v kratkem času prerodijo, da niso zapeljivcem metlje. Toraj: Bog daj srečo!

Iz Švicarskega konec m. junija. (Razmere katoličanov.) Tri tjedne sem zboruje v Bernu švicarski drž. (zavezni) zbor. Najvažnejša stvar vseh dosedanjih obravnav je novi načrt postave o pravosodji v zaveznih deželah. Katoličani so zahtevali, da se tudi cerkveni prizivi (rekurzi) izročajo državni sodnji, naj bi se pritožbe katoličanov nepristrano in bolj pravično presojevale. Pa o tem niso hoteli naši liberalci nič slišati, kajti imajo v postavodaji zagotovljeno večino glasov, da zamorejo proti nam sovražno postopati, ne po pravici, ktere ni več ne poznajo, ampak po nasilstvu, kterege se povsod poslužujejo. Predlog katoličanov je toraj z vsemi proti 14 glasom bil zavržen. Teh 14 glasov je iz nekdanjih zaveznih kantonov.\* — Čudno pa je, da so pri tej priliki zoper nas glasovali ali se pa glasovanja vzdržali federalisti iz francoskih kantonov, katerim smo mi l. 1872, ko so hoteli liberalci vstav prevreči, pomagali, da se to tačas ni zgodilo. Tako smo toraj švicarski katoličani par tjednov potem, ko se je vstav vnovič prenarobil, brezpostavni postali! Člen 113. najnovejšega vstava namreč pravi! „Državna (zavezna?) sodnja razsoja pritožbe državljanov o krčenji ustavnih pravic, kakor tudi pritožbe posamesnih oseb zastran prestopa državnih pogodb in konkordatov.“

Nihče ne more tajiti, da spada svoboda vesti, vere in bogočastja k poglavitnim in najvišjim ustavnim pravicam državljanov, prav tako kakor enaka mera pri razdelitvi davka. — Brez dvoma bo tudi narodno svetovalstvo (Nationalrath), ki je neka „gosposka zbornica“ na Švicarskem, najnovejši prestop vstava sprejelo, da v liberalnosti za večino poslancev državnega zbora ne zaostane. Mi pa rečemo: Dežela, kder se meni in tebi nič ustavne pravice žalijo, preden so še prav razglašene, ne stoji več na stalu pravice, ki narode vzvišuje, ter je zapravila pravico svo-

\* L. 1843 so namreč kantoni: Švac, Uri, Unterwalden, Luzern, Friburg, Zug in Wallis med seboj zvezo napravili, da si proti brezverskim liberalcem in centralistom ubranijo kantonsko samostalnost in svobodo, kakor tudi kat. vero. L. 1845. sta pristopila še Bern in Geneva; l. 1847 so pa liberalci nad katoličani zmagali. L. 1848, se je sklenil vstav, ki je tudi katoličanom pravičen bil. Pa nekdanja politična samostalnost kantonov se je čedalje bolj krčila, dokler niso liberalci letos vstava (verfassung) prevrgli, katoličanom vse pravice vzeli, ter delajo zdaj ž njimi po Bismarkovem izgledu. To je svoboda, ktero imajo liberalci povsod za tiste, ki se drznejo drugih misli biti, kakor so liberalci. Liberalizam najhujše trinoštvo!